

Rovaniemen kaupungin sisäinen ilmoituskanava ja ilmoittajan-suojelulain toimeenpano

1 Rovaniemen kaupungin sisäinen ilmoituskanava ja sen tavoitteet	2
1.1 Ilmoittajansuojelu	2
1.1.1 Ilmoittajansuojelulain soveltamisala	2
1.1.2 Vastatoimilta suojeltavat henkilöt	3
1.1.3 Rovaniemen kaupungin sisäinen ilmoituskanava	4
1.2 Ilmoittamisprosessi	4
1.2.1 Ilmoittaminen käytännössä	4
1.2.2 Määräaikojen noudattaminen ilmoittajalle vastaamisessa ja yhteydenpito ilmoittajaan	5
1.3 Ilmoitusten käsittely ja selvittäminen	6
1.3.1 Ilmoitusten käsittelytiimi sekä muut mahdolliset asiantuntijat	6
1.3.2 Ilmoituksen käsittely	6
1.3.3 Ilmoitusten paikkansapitävyyden selvittäminen ja rikkomuksista seuraavat toimenpiteet	8
1.3.4 Ilmoitusten säilyttäminen ja poistaminen	9
1.3.5 Tietosuoja, salassapitovelvollisuus ja henkilötietojen käsittely	9
1.4 Viestintä ja kouluttaminen	10
1.4.1 Raportointi	10
1.4.2 Viestintä henkilöstölle ja koulutukset	10
2 Valvovan viranomaisen ilmoittajansuojelulain mukaiset tehtävät	11

1 Rovaniemen kaupungin sisäinen ilmoituskanava ja sen tavoitteet

1.1 Ilmoittajansuojelu

Ilmoittajansuojelulain keskeisenä periaatteena on, että henkilö, joka havaitsee työssään tai työnsä yhteydessä väärinkäytöksiä, voi turvallisesti ja luottamuksellisesti ilmoittaa havaitsemistaan rikkomuksista, eikä ilmoittajan työnantaja tai muu organisaatio saa kohdistaa häneen epäedullisia vastatoimia tai seuraamuksia ilmoittamisen takia.

Vastatoimilla tarkoitetaan lähes mitä tahansa tekoa tai laiminlyöntiä, joka aiheuttaa ilmoittajalle perusteetonta haittaa. Vastatoimia voivat näin ollen olla esimerkiksi palvelussuhteen ehtojen heikentäminen, palvelussuhteen päättäminen, henkilön lomauttaminen tai epäedullinen kohtelu tai muut kielteiset seuraukset. Myös menettely, jonka tarkoituksena on rikkomista koskevan tiedon ilmoittamisen tai julkistamisen estäminen, on kiellettyä.

Ilmoittajansuojelulaissa on säädetty kolmiportaisesta ilmoitusjärjestelmästä. Ilmoittajan suojelun edellytyksenä on, että ilmoitus tehdään ensisijaisesti organisaation sisäiseen ilmoituskanavaan. Suojelua koskevia säännöksiä voidaan soveltaa myös ilmoittajaan, joka on tehnyt ilmoituksen oikeuskanslerin keskitettyyn ilmoituskanavaan tai toimivaltaiselle viranomaiselle. Viimesijaisena vaihtoehtona on rikkomista koskevan tiedon julkistaminen. Kahdessa viimeksi mainitussa tapauksessa ilmoittaja voi saada suojelua vastatoimilta, mikäli hän on noudattanut laissa määrättyä ilmoittamisjärjestystä. Lisäksi ilmoittajalla tulee olla perusteltu syy uskoa, että hänen tekemänsä ilmoituksen johdosta ei ole ryhdytty tai organisaatio on estynyt ryhtymästä tarvittaviin toimiin, tai että ilmoittaja itse on vaarassa joutua ilmoittamisen vuoksi vastatoimien kohteeksi.

Ilmoittajan suojelun edellytyksenä on lisäksi, että ilmoittajalla on ilmoittamishetkellä perusteltu syy uskoa, että rikkomista koskeva tieto pitää paikkansa ja että tällainen tieto kuuluu lain soveltamisalaan. Ilmoittaja, joka tahallaan ilmoittaa tai julkistaa vääriä tietoja, voidaan tuomita sakkoihin. Lisäksi hän voi joutua korvaamaan ilmoituksen kohteelle aiheuttamansa taloudellisen vahingon.

Vastaavasti jos vastatoimien ja ilmoittamisen estämisen kieltoa rikotaan, on ilmoittajalle ja muulle ilmoittajansuojelulain 5 §:ssä tarkoitetulle henkilölle korvattava aiheutettu taloudellinen vahinko. Vastatoimien kohteeksi joutuneella ilmoittajalla tai muulla lain 5 §:ssä tarkoitetulla luonnollisella henkilöllä on oikeus saada hyvitystä vastatoimen aiheuttamasta loukkauksesta. Hyvitys olisi vastaava kuin esimerkiksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaissa. Hyvitystä on vaadittava kolmen vuoden kuluessa ilmoituksen estämisestä tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä.

1.1.1 Ilmoittajansuojelulain soveltamisala

Ilmoittajansuojelulakia sovelletaan sellaisten henkilöiden suojeluun, jotka ilmoittavat ilmoittajansuojeludirektiivin liitteessä tarkoitetun Euroopan unionin lainsäädännön tai sen kansallisen täytäntöönpanolainsäädännön tai muun kansallisen lainsäädännön rikkomisista seuraavilla lainsäädännön aloilla:

1. julkiset hankinnat lukuun ottamatta puolustus- ja turvallisuushankintoja;
2. finanssipalvelut, -tuotteet ja -markkinat;
3. rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen;
4. tuoteturvallisuus ja vaatimustenmukaisuus;
5. liikenneturvallisuus;
6. ympäristönsuojelu;
7. säteily- ja ydinturvallisuus;
8. elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuus sekä eläinten terveys ja hyvinvointi;
9. Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 168 artiklan tarkoittama kansanterveys;
10. kuluttajansuoja;
11. yksityisyyden ja henkilötietojen suoja sekä verkko- ja tietojärjestelmien turvallisuus.

Lisäksi lakia sovelletaan sellaisten henkilöiden suojeluun, jotka ilmoittavat:

1. Euroopan unionin varainhoitoa tai menojen toteuttamista tai unionin tulojen taikka varojen keräämistä koskevan lainsäädännön tai määräysten rikkomisesta;
2. Euroopan unionin tai kansallisten avustusten tai valtiontukien myöntämistä, käyttämistä tai takaisinperintää koskevan lainsäädännön tai ehtojen rikkomisesta;
3. Euroopan unionin tai kansallisten kilpailusääntöjen rikkomisesta;
4. Euroopan unionin tai kansallisen yritysten ja yhteisöjen verotusta koskevan lainsäädännön rikkomisesta taikka järjestelystä, jonka tarkoituksena on saada yritysten tai yhteisöjen verotusta koskevan lainsäädännön tavoitteen tai tarkoituksen vastaista veroetua; tai
5. muun kuin 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetun Euroopan unionin tai kansallisen kuluttajan suojaamiseksi säädetyn lainsäädännön rikkomisesta.

Yksittäisten rikkomusten kohdalla voi olla hyvin vaikea arvioida, kuuluvatko ne edellä lueteltujen lainsäädäntöalojen piiriin. Ilmoittajansuojelulain säätämiseen johtanut hallituksen esitys (HE 147/2022 vp) sisältää liitteen, jossa on lueteltu edellä mainituille lainsäädäntöaloille kuuluvia säädöksiä. Luettelo ei ole tyhjentävä, mutta se helpottaa sen arviointia, kuuluuko rikkomus ilmoittajansuojelulain soveltamisalan piiriin. Ilmoittajan tietoisuudelle ilmoitettavan tiedon kuulumisesta aineellisen lain soveltamisalaan ei kuitenkaan lähtökohtaisesti aseteta korkeita vaatimuksia. Ratkaisevaa on ilmoittajan vilpittömästä ilmoitushetkestä.

Lakia sovelletaan edellä mainituilla lainsäädäntöaloilla tekoihin tai laiminlyönteihin, jotka on säädetty rangaistavaksi, joista voi seurata rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus tai jotka voivat vakavasti vaarantaa lainsäädännön yleisen edun mukaisten tavoitteiden toteutumista.

1.1.2 Vastatoimilta suojeltavat henkilöt

Ilmoittajansuojelulaissa säädettyjä suojelua koskevia säännöksiä sovelletaan ilmoittajaan, joka on saanut rikkomista koskevia tietoja työssään tai sen yhteydessä. Tyypillisesti ilmoittaja voi olla kaupungin työntekijä. Ilmoittajalta ja ilmoituksen kohteelta ei kuitenkaan edellytetä

sopimussuhdetta, vaan ilmoittaja voi olla myös esimerkiksi entinen työntekijä, vuokratyöntekijä tai harjoittelija. Lisäksi ilmoittajana voidaan suojata työnhakijaa, jos hän on saanut ilmoitettavan tiedon työnhakuprosessin aikana. Ilmoittajansuoja soveltuu myös vapaaehtoistyöntekijään.

Suojaa voi saada myös itsenäinen ammatinharjoittaja tai toimeksiantosuhteessa oleva yrittäjä. Jos esimerkiksi yrittäjänä työtä tekevä henkilö tekee ilmoituksen epäilystä lainvastaisesta toiminnasta Rovaniemen kaupungin ilmoituskanavaan, hän on oikeutettu suojaan, jos tieto on saatu kaupungille toimeksiantona tehdyn työn yhteydessä. Suojelua voidaan soveltaa myös toimeksisaajien tai alihankkijayrityksen palveluksessa työskenteleviin henkilöihin, jos tällaisessa asemassa oleva henkilö tekee kaupungin toimintaa koskevan ilmoituksen.

1.1.3 Rovaniemen kaupungin sisäinen ilmoituskanava

Rovaniemen kaupungin sisäisen ilmoituskanavan avulla henkilöstö voi ilmoittaa anonyymisti työnsä yhteydessä havaitsemistaan väärinkäytöksistä ja lainrikkomuksista. Sisäinen ilmoituskanavan tavoitteena on vahvistaa kaupungin toimintakulttuuria niin, että lainrikkomuksista ja väärinkäytöksistä ilmoittaminen on turvallista, eikä ilmoittajaan kohdisteta vastatoimia. Tarkoituksena on siten myös tehostaa rikkomusten ennaltaehkäisyä ja selvittämistä. Sisäinen ilmoituskanava on tarkoitettu yksinomaan kaupungin henkilöstön käyttöön. Henkilöstölle, joka ei ole suorassa palvelussuhteessa Rovaniemen kaupunkiin (esimerkiksi konserniyhteisöjen henkilöstö tai entiset työntekijät), on mahdollistettu väärinkäytösten ilmoittaminen luvussa 1.2.1 kuvatuilla tavoilla.

Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (1171/2022), eli ilmoittajansuojelulaki, tuli voimaan 1.1.2023. Laki on EU:n ilmoittajansuojeludirektiivin (2019/1937) täytäntöönpanoa. Lailla säädetään suojelusta henkilöille, jotka tekevät ilmoituksen työssään havaitsemistaan tai epäilemistään rikkomuksista tai toiminnasta, joka vaarantaa yleisen edun toteutumisen. Suojelun saamisen edellytyksenä on ilmoituksen lainmukaisuus ja kuuluminen erikseen määriteltyjen EU:n tai kansallisen oikeuden alojen piiriin. Turvallisen ilmoittamisen tavoitteena on tehostaa Euroopan unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön täytäntöönpanon valvontaa.

Rovaniemen kaupungin perustama sisäinen ilmoituskanava ei ole yleinen palautekanava, vaan tarkoitettu ensisijaisesti vakavien, ilmoittajansuojelulaissa määriteltyjen väärinkäytösten ilmoittamiseen. Ilmoituksen voi kuitenkin tehdä sisäisen ilmoituskanavan kautta, vaikka ilmoittaja olisikin epävarma sen kuulumisesta lain piiriin.

1.2 Ilmoittamisprosessi

1.2.1 Ilmoittaminen käytännössä

Rovaniemen kaupungin sisäinen ilmoituskanava on verkossa toimiva palvelu, johon ilmoittaja voi ilmoittaa anonyymisti ja kirjallisesti havaitsemistaan rikkomuksista. Ilmoituksen ilmoituskanavan kautta voi tehdä kaupunkiin työ- ja virkasuhteessa oleva henkilö. Ilmoituskanavaan pääsee Lanssin etusivulta Työkalut-valikosta.

Sivustolla on ohjeet ilmoittamiseen sekä käsittelijöiden yhteystiedot. Muiden kuin kaupunkiin työ- ja virkasuhteessa olevat (esimerkiksi entiset työntekijät tai tytäryhteisöjen henkilöstö) voivat tehdä ilmoituksen olemalla yhteydessä ilmoitusten käsittelytiimin jäseniin tai oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ilmoituskanavaan.

Ilmoitusten vastaanoton ensisijainen kanava on kaupungin perustama sisäinen ilmoituskanava. Vaihtoehtoisia ilmoituksen vastaanoton tapoja ovat mm. sähköpostitse tai puhelimitse tulevat ilmoitukset. Jos ilmoitus toimitetaan käsittelijälle kirjallisesti, tulee ilmoituksen vastaanottajan ensisijaisesti kehottaa ilmoituksen tekijää tekemään ilmoitus sähköisen ilmoituskanavan kautta.

Ilmoituksen käsittelijä voi tehdä ilmoituksen kaupungin sisäiseen ilmoituskanavaan ilmoittajan puolesta. Tällöin ilmoituksen käsittelijä kirjaa ilmoitukseen, että ilmoitus on tehty alkuperäisen ilmoittajan puolesta. Käsittelijän tekemästä ilmoituksesta poistetaan ilmoittajan tunnistetiedot sekä sen liitteeksi lisätään alkuperäinen kirjallinen ilmoitus, josta on myös piilotettu ilmoittajan tunnistetiedot.

Jos ilmoitus vastaanotetaan puhelimitse tai muutoin suullisesti, eikä ilmoittaja suostu tekemään ilmoitusta anonyymiin ilmoituskanavaan, tulee ilmoituksen käsittelijän ensisijaisesti laatia keskustelusta muistio ja pyytää muistioon kuittaus ilmoituksen tekijältä. Muistion tekemisen jälkeen ilmoituksen käsittelijä vie ilmoituksen ja sen liitteenä tehdyn muistion kaupungin sisäiseen ilmoituskanavaan. Jos muistion varmistaminen ei ole mahdollista, on tämä kirjattava ilmoituksen tietoihin.

On tärkeää, että ilmoittaja kuvaa ilmoituksessaan mahdollisimman täsmällisesti ja monipuolisesti havaintonsa rikkomuksesta. Ilmoittajalle voidaan tarvittaessa esittää lisätietokysymyksiä, joihin vastaaminen ei kuitenkaan ole edellytys ilmoituksen paikkansapitävyyden selvittämiseksi. Tavoitteena on, että ilmoituksen tekeminen olisi mahdollisimman helppoa, mutta ilmoitus sisältäisi kuitenkin selvittämisen kannalta olennaiset ja riittävät tiedot. Lisätietopyyntöihin vastaaminen auttaa asian selvittämisessä merkittävästi.

Ilmoituskanavaa ei saa käyttää kiusaamis- tai vahingoittamistarkoituksessa. Tarkoituksellisesti vääristä tietoa antava ilmoittaja ei saa lain mukaista suojelua vastatoimilta. Tarkoituksellisesti vääristä tiedon ilmoittamisesta voi seurata sakkorangaistus, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Lisäksi kyseeseen voi tulla vahingonkorvausvastuu ilmoituksen kohteelle aiheutetusta vahingosta.

1.2.2 Määräaikaisten noudattaminen ilmoittajalle vastaamisessa ja yhteydenpito ilmoittajaan

Ilmoittaja saa ilmoituksestaan järjestelmän antaman vastaanottokuittauksen sekä erillisen linkin, jonka kautta hän pääsee tarkastelemaan tekemäänsä ilmoitusta. Toimitetun linkin kautta ilmoittaja pääsee lisäksi näkemään ilmoituksen käsittelijöiden mahdollisesti esittämät lisätietokysymykset sekä vastaamaan niihin. On ensisijaisen tärkeää, että ilmoittaja pitää saamansa linkin tallessa mahdollista yhteydenpitoa varten.

Lisäksi ilmoittaja saa kolmen kuukauden kuluessa ilmoituskanavan kautta tiedon siitä, mitä toimenpiteitä ilmoituksen perusteella on toteutettu tai toteutetaan. Salassa pidettäviä tietoja ei voida antaa.

1.3 Ilmoitusten käsittely ja selvittäminen

1.3.1 Ilmoitusten käsittelytiimi sekä muut mahdolliset asiantuntijat

Ilmoittajansuojelulain 14 §:n mukaan nimettävät ilmoitusten käsittelystä vastaavat henkilöt muodostavat ilmoitusten käsittelytiimin. Käsittelytiimi nimetään kaupunginjohtajan viranhaltijapäätöksellä. Rovaniemen tarkastuslautakunnan esityksestä lautakunnan alainen viranhaltija on nimetty osaksi ilmoitusten käsittelytiimiä. Käsittelytiimin jäsenet hoitavat tehtävänsä riippumattomasti ja puolueettomasti. Nämä henkilöt ovat ainoita, joilla on pääsyoikeus ilmoituskanavajärjestelmään.

Jos käsittelytiimin jäsen on esteellinen käsittelemään saapunutta ilmoitusta, hänen on jätettävä asian käsittely välittömästi kesken. Käsittelyä jatkaa riippumaton nimetty henkilö. Käsittelytiimin yhteystiedot ovat saatavilla Lanssissa väärinkäytösten ilmoituskanavan sivustolla sekä kaupungin verkkosivuilla.

Käsittelytiimin jäsenet ovat järjestelmän pääkäyttäjiä. Pääkäyttäjä hallinnoi käyttöoikeuksia ja voi poistaa ilmoituksia. Ilmoitusten poistamisesta tulee viesti kaikille käsittelijöille.

Lisäksi kaupunginjohtajan viranhaltijapäätöksellä voidaan nimetä muita henkilöitä ilmoituksen käsittelijöiksi ilmoituskohtaisesti. Ilmoituksen selvittämiseksi nimettävien henkilöiden tulee olla riippumattomia. Näille henkilöille ei pääsääntöisesti luovuteta ilmoittajien henkilötietoja, ellei se ole pakollista ilmoituksen paikkansapitävyyden selvittämiseksi. Nimeämispäätökset ovat salassa pidettäviä, mikäli niistä on mahdollista päätellä ilmoittajan tai ilmoituksen kohteen henkilöllisyys.

Ilmoituksen käsittelytiimi nimeää joukostaan ilmoituksen selvittäjän ilmoituskohtaisesti. Ilmoituksen selvittäjän tehtävänä on selvittää ilmoituksen paikkansapitävyys, huolehtia salassapidosta koko selvitysprosessissa ja raportoida käsittelytiimille selvityksen tulokset. Lisäksi käsittelytiimille tulee antaa tieto siitä, ketkä ovat saaneet tietoa ilmoituksesta selvittämisen yhteydessä.

1.3.2 Ilmoituksen käsittely

Ensimmäinen ilmoituksen käsittelijä, joka havaitsee saapuneen ilmoituksen, kutsuu muut ilmoitusten käsittelijät ilmoituksen käsittelyn aloituskokoukseen. Tässä vaiheessa ilmoituksen käsittelyyn ei kutsuta ylimääräisiä käsittelijöitä.

Aloituskokoukseen osallistuvat vain ilmoituksen käsittelijöiksi määrätyt henkilöt. Ilmoituksen käsittelyn aloituskokouksesta laaditaan pöytäkirja, joka arkistoidaan ilmoituskanavaan. Aloituskokouksessa käsitellään vähintään seuraavat asiat:

- Käydään saapunut ilmoitus läpi
- Määritellään tarvittaessa ilmoituksen selvittäjä(t)

- Tehdään alustava arvio ilmoituksen merkittävyydestä ja kuulumisesta lain soveltamisalaan
- Jos vahvistusta ei voida suorittaa, määritellään tarvittavat lisäkysymykset ilmoituksen tekijälle
- Määritetään muut mahdolliset lisätietotarpeet
- Määritetään, onko ilmoitukselle tarpeen nimetä ylimääräisiä käsittelijöitä tässä vaiheessa
- Määritetään, onko tarpeen ryhtyä esimerkiksi työnjohdollisiin rajoittamistoimenpiteisiin ilmoitukseen liittyvän aineiston turvaamiseksi
- Aloituskokouksen jälkeen selvittäjä(t) aloittavat ilmoituksen selvityksen.

Alustavan arvion perusteella vaihtoehtona voivat olla seuraavat toimenpiteet:

1. Ilmoitusta ei käsitellä

- Käsittelytiimi ei käsittele asiaa ilmoituskanavan selvittämisosiossa. Kanavaan kuulumattomuutta arvioidaan tapauskohtaisesti. Ilmoittajalle ilmoitetaan aina, jos asia ei kuulu kanavaan.
- Käsittelemättä voidaan jättää muun muassa
 - toistuvat tai aiemmin selvitetty ilmoitukset,
 - vähämerkityksiset asiat, jotka arvioidaan ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuulumattomiksi,
 - ilmeisen paikkansapitämättömät ilmoitukset,
 - työsuojeluun tai työsuhteisiin liittyvät asiat, joihin puuttumiseen on olemassa erillinen kaupunkitasoinen toimintamalli.

Asian käsittely voidaan myös siirtää toiseen prosessiin (esim. työsuojelu). Mikäli asiaa ei voi selvittää vaarantamatta ilmoittajan tietoja, ilmoittajalta pyydetään suostumus hänen tietojensa antamiseen. Ilmoituksen käsittelyn päättämisestä tai siirtämisestä ei voi valittaa. Jos ilmoittaja on tyytymätön käsittelytiimin ratkaisuun, on hänellä mahdollisuus viedä ilmoitus oikeuskanslerinviraston keskitettyyn ilmoituskanavaan. Käsittelyn päättäminen tai siirtäminen eivät vaikuta ilmoittajan suojeluun vastatoimilta.

2. Ilmoitus käsitellään ohjerikkomuksena

Ilmoitus käsitellään ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuulumattomana, aiheellisena ilmoituksena. Käsittelytiimi ottaa asian käsittelyynsä, mutta näiden ilmoitusten käsittelyssä ei noudateta ilmoittajansuojelulain vaatimuksia käsittelijöiden nimeämisestä. Ilmoittajan tiedot suojataan, ellei asian selvittäminen edellytä ilmoittajan tietoja. Ilmoittajan tietojen antamiseen muille kuin nimetyille selvittäjille pyydetään suostumus ilmoittajalta. Näissä ilmoituksissa on usein kysymys kaupungin ohjeiden vastaisesta tai epäeettisestä toiminnasta.

3. Ilmoitus käsitellään ilmoittajansuojelulain tarkoittaman rikkomusilmoituksena

Asia tulkitaan ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuuluvaksi, ja käsittelytiimi aloittaa asian tutkinnan. Mikäli ilmoitus voidaan tutkia aloituskokouksen yhteydessä ja todetaan, että ilmoitettu menettely on ollut lain- ja ohjeidenmukainen, voidaan ilmoitus käsitellä loppuun aloituskokouksessa. Tällöin käsittelystä tehdään merkinnät aloituskokouksen pöytäkirjaan.

Aloituskokouksen jälkeen ilmoituksen selvittäjä(t) laatii suunnitelman ilmoituksen selvittämiseksi suunnitelmapohjan mukaisesti (Liite 1). Suunnitelma ilmoituksen selvittämiseksi toimitetaan tiedoksi kaupunginjohtajalle tai, jos kaupunginjohtaja on ilmoituksen kohteena niin kaupungin tarkastuslautakunnalle. Tämän jälkeen ilmoituksen selvittäjä(t) aloittavat asian tutkinnan ja laativat tutkinnasta raportin raporttipohjan mukaisesti (Liite 2).

Kun selvitys on tehty, kutsuu ilmoituksen selvittäjä(t) muun käsittelytiimin sekä mahdolliset erikseen määrätty ilmoituksen selvittäjät koolle. Kokouksessa käsitellään vähintään seuraavat asiat:

- Onko ilmoitus ollut ilmoittajansuojelulain piiriin kuuluva ilmoitus
- Selvityksen tulokset siitä, ovatko ilmoituksessa kuvatut asiat varmennettavissa ja todistettavissa
- Määritetään mahdolliset asiat, jotka vaativat vielä selvitystä sekä toimenpiteet sille, miten asiat saadaan selvitettyä
- Määritetään mahdolliset jatkotoimenpiteet
- Määritetään mahdolliset lainopilliset arviot sekä toimenpidesuosituksukset johdolle
- Määritetään, siirretäänkö asia organisaation johdolle tai muulle sellaiselle henkilölle, joka voi tehdä päätöksen mahdollisista toimenpiteistä
- Määritetään miten ja ketä väärinkäytösepäilystä tullaan tiedottamaan

Käsittelytiimi laatii pöytäkirjat kaikista kokouksistaan. Ilmoitusten selvittämissuunnitelmat, raportit ja pöytäkirjat säilytetään ilmoituskanavassa.

Käsittelytiimin tehtävänä on ylläpitää tilannekuvaa käynnissä olevista selvityksistä, sekä niiden selvittämiseen nimetyistä henkilöistä.

Käsittelytiimin linjaus kokouksessa edellyttää, että vähintään puolet ryhmän kokoonpanosta on paikalla kokouksessa. Kiireellisissä asioissa linjaus voidaan pyytää viestillä tai puhelimitse, jolloin siihen tulee saada kuittaus vähintään puolelta jäsenistä.

Käsittelytiimin sihteerinä toimii nimetty käsittelytiimin jäsen. Sihteeri laatii kokouksista pöytäkirjat. Lisäksi ilmoituskanavajärjestelmään tehdään merkinnät käsittelyn pääkohdista ja tuloksista.

1.3.3 Ilmoitusten paikkansapitävyyden selvittäminen ja rikkomuksista seuraavat toimenpiteet

Ilmoituksen selvittäjien on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin ilmoituksen paikkansapitävyyden selvittämiseksi ja tarvittaessa rikkomuksiin puuttumiseksi. Asiaa selvittäessä on vältettävä selvittämiskeinoja tai tiedon antamista niin, että todisteet rikkomisesta voisivat hävitä. Selvittäminen pidetään aina mahdollisimman pieneksi rajatun henkilöpiirin tiedossa. Selvittämisessä noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Esimerkiksi työelämän tietosuojalainsäädäntö asettaa reunaehdoja toimenpiteille.

Ilmoituksen selvittäjät toimivat ilmoituksia selvittäessään oman virkatehtävänsä mukaisilla tiedonsaantioikeuksilla. Jos ilmoituksen selvittäjillä on erikseen määritettyjä tiedonsaantioikeuksia

esimerkiksi virkatehtävänsä toimintaohjeessa, tulee whistleblow-ilmoitusten käsittely mainita ohjeessa tai vastaavassa asiakirjassa erikseen. Jos ilmoituksen käsittelijällä ei ole pääsyä ilmoituksen selvittämisen kannalta oleellisiin tietoihin, tulee ilmoituksen käsittelijäksi määrätä sellainen henkilö, jolla on laajat tiedonsaantioikeudet. Kaupungin työntekijät ovat velvoitettuja avustamaan ilmoituksen selvittäjää selvitystyössä. Selvittämisessä noudatetaan soveltuvin osin virkatehtävien mukaisia menetelmiä ja ammattistandardeja.

Selvityksen jälkeen varsinainen toimivalta puuttua rikkomukseen on hallintosäännön perusteella esimerkiksi esihenkilöllä, viranhaltijalla tai toimielimellä. Havaittu rikkomus ja siihen liittyvä toiminta on pyrittävä lopettamaan mahdollisimman nopeasti. Lisäksi puuttumiskeinoina voi olla tarvittaessa työoikeudelliset toimenpiteet tai asian saattaminen rikos- tai muuhun viranomaistutkintaan. Lisäksi voi olla tarpeellista vaatia vahingonkorvausta tai muuta lain mahdollistamaa hyvitystä vahingoista. Linja puuttumiseen on yhdenmukainen ja perusteltu. Puuttumistoimenpiteet dokumentoidaan kaupungin voimassa olevien prosessien mukaisesti.

1.3.4 Ilmoitusten säilyttäminen ja poistaminen

Sisäisen ilmoituskanavan käsiteltävät ilmoitukset poistetaan viiden vuoden kuluttua ilmoituksen saapumisesta. Säilytysaikaa pidennetään, jos ilmoitusten säilyttäminen on välttämätöntä laissa säädettyjen oikeuksien tai velvoitteiden toteuttamista varten tai oikeudellisen vaateen vuoksi. Ilmoitukset, tiedot ilmoituksen käsittelijöistä ja selvittämisestä sekä selvitysmuistiot säilytetään järjestelmässä viiden vuoden ajan. Mikäli säilyttäminen pidempään on välttämätöntä em. syistä, asian käsittely jatkuu kirjattuna asiana kaupungin asianhallintajärjestelmässä ja vireille tulon syyksi merkitään sisäinen ilmoituskanava. Asian tulo vireille sisäisen ilmoituskanavan kautta johtaa koko asian salassapitoon mikäli ilmoittajan tai ilmoituksen kohteen henkilötiedot voi päätellä asian käsittelystä. Henkilötiedot, joilla ei ole selvästi merkitystä ilmoituksen käsittelyn kannalta, poistetaan ilman aiheetonta viivytystä.

1.3.5 Tietosuoja, salassapitovelvollisuus ja henkilötietojen käsittely

Ilmoittajansuojelulaki asettaa sen soveltamisalaan kuuluvien ilmoitusten käsittelylle ja selvittämisvaiheelle erityiset tiedon turvaamisen ja suojaamisen vaatimukset. Tavoitteena on suojata mahdollisimman hyvin ilmoittajan, epäilyn kohteena olevan henkilön ja muiden osapuolten tietoja. Vaatimukset koskevat sekä ilmoituksia käsittelevien ja selvittävien henkilöiden toimintaa, että tietojärjestelmien ominaisuuksia. Salassapitovelvollisuudesta on säädetty ilmoittajansuojelulain 32 §:ssä.

Ilmoituksen käsittelystä vastaava henkilö tai ilmoittajaa avustava tai neuvova on lain mukaan velvollinen pitämään salassa tiedon ilmoittajan henkilöllisyydestä tai asioista, joista henkilöllisyyden voi päätellä epäsuorasti. Salassa pidettävää tietoa ei ilmaista oikeudettomasti ilman ilmoittajan suostumusta. Ilmoittajan tai ilmoituksessa mainittujen henkilöllisyydet voidaan kuitenkin antaa ilmoituksen paikkansa pitävyyden selvittämiseksi nimetyille henkilölle, mikäli se on välttämätöntä.

Ilmoituskanavan kautta käsittelyyn tulleet asiat ovat kokonaisuudessaan salassa pidettäviä, mikäli ilmoittajan tai ilmoituksen kohteen henkilötiedot voi päätellä asialta. Laissa on kuitenkin

säädetty erikseen tilanteista, joissa ilmoituksen tietojen antaminen organisaation ulkopuolelle on sallittua. Sekä ilmoittajan että ilmoituksen kohteen henkilöllisyyttä koskevien tietojen julkisuudesta rikosprosessissa säädetään esitutkintalaissa, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa sekä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa. Myös ilmoittajansuojelulaissa on tarkemmin kuvattu tilanteita, joissa tietoja saa antaa.

Jos ilmoitus vastaanotetaan muun kuin sisäisen ilmoituskanavan kautta tai jos sen vastaanottaa muu kuin ilmoitusten käsittelystä vastaava henkilö, ilmoituksen vastaanottajan tulee pitää salassa tiedot, jotka voivat paljastaa ilmoittajan tai ilmoituksen kohteen henkilöllisyyden. Ilmoituksen vastaanottajan tulee toimittaa ilmoitus alkuperäisessä muodossaan viipymättä ilmoitusten käsittelystä vastaavalle henkilölle. Käsittelystä vastaavat henkilöt ja heidän yhteystietonsa on ilmoitettu ilmoituskanavassa ajantasaisesti.

Myös ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan kuulumattomien, ilmoituskanavan kautta tehtyjen ilmoitusten kohdalla ilmoituksen tiedot ja varsinkin ilmoittajan henkilötiedot pidetään mahdollisimman salassa. Salassa pidettävää tietoa ei saa oikeudettomasti ilmaista ilman ilmoittajan suostumusta.

1.4 Viestintä ja kouluttaminen

1.4.1 Raportointi

Saapuneista ilmoituksista ja niiden selvittämisen tuloksista raportoidaan niin, ettei tapausten henkilöt ole suoraan tai epäsuoraan pääteltävissä informaatiosta osana sisäisen valvonnan selontekoa tilinpäätöksen toimintakertomuksessa. Raportoinnista vastaa nimetty käsittelytiimi.

Viranhaltijan selvittämät rikkomukset raportoidaan osana viranhaltijan raportointikäytäntöjä. Ilmoittajan suojelun vuoksi raportoitava informaatio voi olla osin tai kokonaan salassa pidettävää.

1.4.2 Viestintä henkilöstölle ja koulutukset

Lain mukaisesti varmistetaan, että ilmoittajan saatavilla on selkeässä muodossa tietoa ilmoittamisesta, ilmoitusten käsittelystä ja ilmoittajansuojelusta. Tätä varten ilmoituskanavan toiminnasta on koottu oma sivu kaupungin intraan, jota kautta pääsee myös tekemään ilmoituksen. Tarvittaessa nimetyn käsittelytiimin jäsenet voivat järjestää koulutusta ilmoituskanavan toiminnasta pyynnöstä. Ilmoituskanavan viestinnän yhteydessä viestitään myös mahdollisuudesta ilmoittaa oikeuskanslerinviraston ylläpitämään keskitettyyn kanavaan.

Ilmoituskanavan ulkoisen viestinnän osalta kaupungin verkkosivuilla on linkki ulkoisena ilmoituskanavana toimivaan oikeuskanslerin keskitettyyn ilmoittamiskanavaan. Lisäksi kaupungin verkkosivuilla on yhteystiedot kaupungin käsittelytiimin jäsenistä, jolloin ilmoittaminen esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostitse mahdollistetaan mm. entisille työntekijöille.

2 Valvovan viranomaisen ilmoittajansuojelulain mukaiset tehtävät

Mikäli ilmoittajalla ei ole mahdollisuutta tehdä ilmoitusta kaupungin sisäiseen ilmoituskanavaan, voi ilmoituksen tietyissä tapauksissa tehdä myös oikeuskanslerinviraston hallinnoimaan keskitettyyn ulkoiseen ilmoituskanavaan. Ilmoittaminen ulkoiseen ilmoituskanavaan on mahdollista, jos ilmoittajalla on perusteltu syy uskoa, että sisäisen ilmoituksen perusteella toimenpiteisiin ei ole ryhdytty määräajassa tai sen perusteella rikkomiseen ei voida puuttua tehokkaasti. Ulkoiseen ilmoituskanavaan voi myös tehdä ilmoituksen, jos ilmoittajalla on perusteltu syy uskoa, että hän on vaarassa joutua ilmoittamisen seurauksena vastatoimien kohteeksi.

Oikeuskanslerinvirasto arvioi ulkoiseen kanavaan saapuvat ilmoitukset ja siirtää ne toimivaltaisille viranomaisille. Se ei kuitenkaan tarkasta täyttääkö ilmoitus kaikki ilmoittajansuojelun tai soveltamisalan edellytykset, vaan lopullinen arviointi jää toimivaltaisen viranomaisen vastuulle.

Kunnan toimivaltaisiin viranomaisiin luetaan rakennusvalvontaviranomainen (ympäristönsuojelu ja säteily- ja ydinturvallisuus) ja ympäristönsuojeluviranomainen (ympäristönsuojelu) sekä terveydensuojeluviranomainen (säteily- ja ydinturvallisuus) elintarvikevalvontaviranomainen (elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuus sekä eläinten terveys ja hyvinvointi). Rovaniemen kaupungilla nämä tehtävät sijoittuvat teknisen toimialan alaisuuteen.

Toimivaltaiset viranomaiset käsittelevät ja selvittävät ilmoitukset ilmoittajansuojelulain sekä oikeuskanslerinviraston ohjeiden mukaisesti. Toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava vuosittain oikeuskanslerinvirastolle ilmoitusten perusteella tehdyt ratkaisut ja rikkomisten perusteella takaisin perittyjen varojen määrä sekä arvio rikkomisten aiheuttamasta taloudellisen vahingon määrästä.